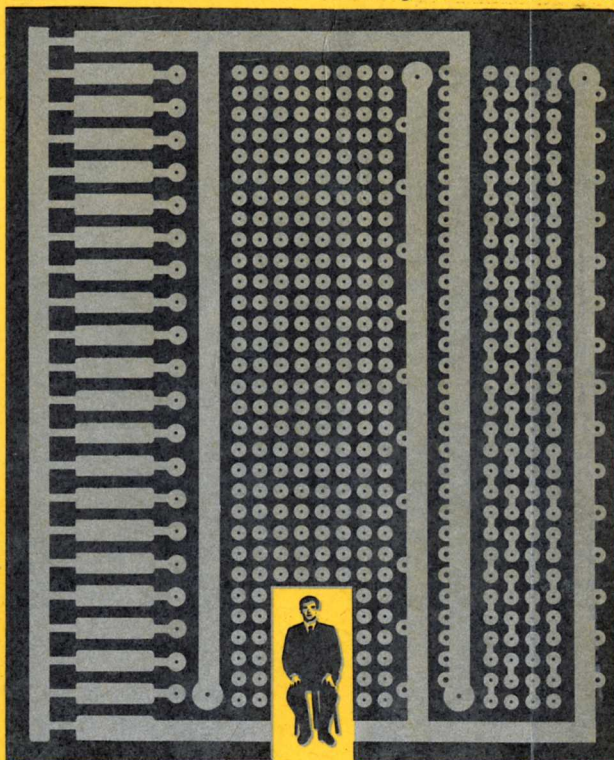

L'ESPILL

DIRECCIÓ LITERÀRIA DE JOAN FUSTER

Tomàs Llorens • José Villacís González • Alain Milhou
Francesc Pérez Moragon
Attila József • Marc Granell
Vicent Pitarch • Ricard Blasco • Romà de la Calle • F. Blay

Núm. 19 • València • Tardor 1983

Finalment, direm que la preocupació cívica o estètica de Joan Valls per la seua ciutat, la seua comarca o el seu País es manifesta en una presència constant del paisatge que, de vegades, és un mer pretext per realçar els valors humans. D'aquesta manera, hi fa desfilar des de Sagunt, València i Gandia fins a Alacant i Elx, tot passant per la serra de Mariola, la Font Roja, el Barranc de l'Infern, el Cap de Sant Antoni, el Penyal d'Ifac...

Un llibre tan important per a la literatura del nostre País com és l'*Obra Poètica* de Joan Valls ha hagut de salvar molts esculls per arribar de primer a la publicació, i després a una ben migrada coneixença de la seua poesia entre els lectors assidus i els crítics interessats. És aquest un dels cars tributs que hom paga a entitats públiques que editen llibres, però que se'n despreocupen de la distribució o la comercialització. ¿Haurà d'esperar, per tant, el nostre poeta alcoià una nova edició amb la seua lògica distribució comercial per tal de poder posar els seus versos a l'abast de tothom? La veritat és que ja han transcorregut vuit anys des de l'elaboració de l'*Obra Poètica* i Joan Valls sembla comptar, almenys, amb sis llibres més que podrien incloure's en una possible nova edició.

En resum, Joan Valls ha recorregut un llarg camí, traçat per ell mateix des del seu Alcoi irreduc-

tible, i ha esdevingut un alt exemple de treball digne en el dur ofici de la paraula poètica, demostrant alhora la fermesa i la voluntat més decidida de l'intel·lectual autodidacte que assumeix la veu d'un poble.

Lluís Alpera

La rella. Conreu de lletres, núm. 1, Baix Vinalopó, tardor de 1983, 105 pàgines.

Acaba d'aparèixer el núm. 1 d'una nova revista cultural en llengua catalana, promoguda per un grup de vuit joves entusiastes —set d'Elx i un de València—, que, encara que conscients de les dificultats que comporta el projecte, no renuncien a llançar una publicació que, des del sud del País Valencià —més concretament des del Baix Vinalopó—, però sense caràcter localista estricte, contribueix a connectar les comarques més meridionals amb totes les altres del nostre domini lingüístic. Aquests joves són: J. A. Sansano i Belso, coordinador de la revista, i, com a membres del seu consell de redacció, J. M. Blasco i Blasco, Maite Coves i Mora, Antoni Mas i Miralles, Manel Pérez i Saldaña, Carles Sanchis i Andrés, Biel Sansano i Belso i Antoni de la Torre i Chocano.

La rella, la freqüència de la qual pretén d'ésser trimestral, es marca l'ob-

jectiu d'acollir dins les seues pàgines «investigacions sobre els diversos aspectes de les terres del Sud» amb la doble finalitat d'informar les gents de les comarques meridionals de la seua realitat cultural, d'una banda, i, de l'altra, donar-la a conèixer a la resta de l'àmbit lingüístic amb un evident propòsit de vertebració nacional. Però els promotors saben bé que no sols investigacions i estudis són suficients per a accomplir aquests fins, per la qual cosa opten per completar aquells amb la publicació de «textos literaris originals, sempre i quan estigueren escrits en, o traduïts al, català» i de ressenyes de manifestacions culturals.

Aquest número inicial de *La rella*, ajustant-se al pla traçat, ens brinda quatre articles, quatre textos literaris i un parell de ressenyes.

L'apartat d'estudis s'obri amb el realitzat pel professor de Literatura de l'Institut Espanyol de Cultura en Itàlia i estudis del *Misteri*, escriu «Sobre l'origen miraculós de la Festa». Lluny de ser aquest un treball fàcil, de simple compromís localista, suposa una aportació molt seriosa a propòsit de la cronologia de les llegendes tradicionals que situen l'origen de la *Festa* al segle XIII. Efectivament, a partir d'un suport documental consistent i de les aportacions més solvents sobre el tema —especialment les de B. Gironés—, l'autor arriba a formular una cauta i important conclusió: «la llegenda de l'ori-

taveus de diferents grups i assabentaven el poble de les opinions polítiques, socials, etc., d'aquests.» Antoni Mas —que ja havia dut a terme anteriorment treballs lingüístics sobre la seua Santa Pola natal—, en aquesta «Aproximació a l'estudi del *trobo* a Santa Pola», analitza rigorosament els precedents pròxims del gènere i el substrat sociolaboral que fa possible aquesta curiosa barreja d'artifici culte i popularisme. Potser hauria estat interessant d'establir les hipotètiques relacions del *trobo* amb altres tradicions literàries més llunyanes —pensem en les tècniques d'improvisació de l'èpica primitiva o dels jocs poètics d'enginy dels poetes provençals en els seus *jocs partits* o *partiments*, per posar un exemple—, que acabarien d'arrodonir l'estudi.

En el segon article, Luis Quirante Santacruz, professor de Literatura de l'Institut Espanyol de Cultura en Itàlia i estudis del *Misteri*, escriu «Sobre l'origen miraculós de la Festa». Lluny de ser aquest un treball fàcil, de simple compromís localista, suposa una aportació molt seriosa a propòsit de la cronologia de les llegendes tradicionals que situen l'origen de la *Festa* al segle XIII. Efectivament, a partir d'un suport documental consistent i de les aportacions més solvents sobre el tema —especialment les de B. Gironés—, l'autor arriba a formular una cauta i important conclusió: «la llegenda de l'ori-

gen miraculós de la *Festa* és una important tradició que encaixa amb el seu caràcter fantàstic. Amb el transcurs del temps ha anat arrelant-se entre els actors i el públic que, ple-gats, celebren cada any la representació. La seua importància i la seua vàlua estan fora de cap mena de dubte. Ara bé, pels escassos documents de què disposem, hi ha indicis suficients per creure que la llegenda té el seu origen en la segona meitat del segle XVII o en la primera del XVIII i, per tant, és bastant posterior a l'origen del drama». L'aportació de Quirante, sense cap mena de dubte, haurà de tenir-se en compte pels estudiosos del *Misteri*.

El tercer estudi d'aquest primer número de *La rella* és una breu —i una mica apressada, segons confessa el mateix autor— «Notícia d'Artur Perucho», de la qual és responsable Vicent Sanchis i Llacer —traductor i corrector de català en diverses editorials, entre altres dedicacions—. Malgrat això, la «notícia» —més que article—, al marge de proporcionar-nos unes documentades dades sobre aquest poc atès autor borrià-nenc, que escrigué una de les poques novel·les llargues en llengua catalana publicades a València en el període del segle XX anterior a la guerra civil —*Icar o la impotència*, L'Estel, 1929—, ofereix l'interès de servir de toc d'atenció per a reivindicar l'estudi urgent de figures del moment cronolò-

gic assenyalat —com Navarro i Borràs, Adolf Pizcueta, Pla i Beltran, Almelà i Vives, els germans Martínez Ferrando, Miquel Duran, Emili Gómez Nadal...—, ja cansats d'esperar ser objecte de monografies rigoreses, els resultats de les quals permetrien un més exacte coneixement de la nostra història i tradició literària més recent. Tot un programa de suggeriments per a memòries de llicenciatura i tesis doctorals de les promocions més joves d'estudiosos interessats pel nostre passat, present i futur cultural.

Josep Lluís Sirera, dramaturg i professor de Literatura de la Universitat de València, tanca l'apartat d'investigacions i estudis amb un article «Sobre les dificultats de fer teatre al Sud del País Valencià. Reflexions d'un home del "centre"», al llarg de les línies del qual traça un estat de la qüestió ben clarivident, on, a més de posar en relleu el problema de l'opció lingüística que es planteja a l'autor teatral de les terres del Sud, sosté que, potser, la major dificultat provinga de la manca, encara, d'una vertebració real del teatre valencià en el seu conjunt, d'una veritable infraestructura institucional capaç d'acabar amb la dispersió d'esforços voluntaristes existents fins a hores d'ara. Sirera, des del seu coneixement teòric del tema i des de la seua experiència pràctica, proposa, finalment, unes possibles línies de solució

al mateix temps que palesa una certa esperança davant el paper que ha començat a assolir la Generalitat valenciana en aquesta matèria.

Quant a la segona part de *La rella*, la que correspon als textos literaris, ens sembla que presenta un espectre bastant encertat en oferir, en primer lloc, una mostra variada de la creació —poesia, narrativa, assaig, traducció poètica—, com per la diferent procedència dels autors —d'ací i d'allà dels Països Catalans—. Potser, l'única objecció, la trobaríem en el fet de l'escassa representació d'autors de comarques del sud del País Valencià. És evident que cal fugir del localisme i mirar de connectar les comarques meridionals amb totes les altres que integren els Països Catalans, tal com assegura l'editorial, però un dels possibles camins —si no el més segur— és precisament el de donar a conèixer les inquietuds de les esmentades comarques dins el pla creatiu, el material de les quals és més abundant del que hom acostuma a imaginar. Confíem, doncs, que, dins els pròxims números, apareixeran escriptors d'aquestes comarques —inèdits o «grànats»— per tal de demostrar la vitalitat literària tant a la resta dels Països Catalans com, sobretot, a les institucions locals, les publicacions de les quals ben poc han fet fins ara mateix per la promoció d'autors en llengua catalana. En segon lloc, també ens sembla encertat

l'equilibri en la publicació d'autors amb un notable bagatge al darrere —com en el cas de Ricard Blasco o Cummings/ J. Pérez Montaner— i de joves escriptors, alguns dels quals ja havien començat a fer les seues primeres armes literàries —com en el cas de J. J. Conill, de Castelló de la Plana—, i altres com Alfred Bosch, que, segons afirma la revista en les notes bio-bibliogràfiques, enceta amb la seua col·laboració el «salt a la fama».

Si llegim, en primer terme, els autors més joves, ens trobarem amb quatre poemes de Conill bastant dignes, especialment els dos darrers on, a més de la bona factura en la tria lèxica i la força de les imatges, trobem una evident preocupació temàtica per l'home i la transcendència del seu destí expressat dramàticament amb «aquests versos deixats com a revòlvers ardents / després d'un suïcidi que no pots consumir». En definitiva, aquest jove poeta castellonenc ens confirma la bona impressió que ens va produir amb la seua contribució dins l'antologia *Brossa Nova (Poetes Valencians del 80)*. Quant al segon escriptor jove, Alfred Bosch Pasqual, de Barcelona, és autor d'una breu narració —«La Solució Perfecta»— d'una certa ambició, on, dins un ambient sordid i inquisitorial, l'autor escampa una gran càrrega simbòlica, plena de noms i referències ideològiques i abstractes: «la Gran

Obra», «la Crònica Suprema», «El Llac Inviolable», «L'Època del Caos i la Discòrdia», «L'Escola de Reinserció Doctrinal» i, sobretot, el mot «Rosenkreutz», inscrit al frontispici de l'Altar; gosariem dir que aquest darrer mot esdevé la peça clau en tot el misteri simbòlic de la narració, alguna cosa semblant al que passava al film d'Orson Wells, *El ciutadà Kane*, on el mot «Rosebud» era la peça que hi mancava per a explicar la vida d'un home. En el desenllaç final de la narració de Bosch, sembla que aquest misteri es desvela amb el mot «racionalisme».

És obvi que una revista pot assolir uns nivells més remarcables si, a més d'autors joves, hi incorpora, com en el present cas, traduccions de l'excel·lent poeta nord-americà Cummings, així com unes notes o reflexions de tipus literari de Ricard Blasco. Cummings ha estat traduït pel perfecte equip que constitueixen Isabel Robles i Jaume Pérez Montaner, que han vingut traduint-lo des de fa ja algun temps. La tria de poemes traduïts és realment ampla i ben selecta, el que ens facilita una bona visió diacrònica de motius, temes i estructures del poeta. L'esforç de les traduccions al català és realment notable per la difícil tasca de traduir Cummings. I no tant perquè el llenguatge poètic o els símbols de l'autor nord-americà esdevinguen problemàtics en la seua

versió, sinó perquè el món de Cummings és el d'un poeta d'expressió íntima i personalíssima, com manifesten els traductors en una nota prèvia, i això realment crea problemes a l'hora de traduir-los. Com a mostra definitiva d'aquesta excel·lent traducció hom assenyalaria el poema 7, on Cummings mira de fer una certa poesia visual *avant la lettre*.

Quant a l'aportació esmentada de R. Blasco, «El seguici d'Orfeu», possiblement siga d'allò més suggeridor i alhora captivador de tota la revista. Sobretot per l'agradable sorpresa de trobar-nos amb un Blasco fent-nos —i reclamant-nos alhora— unes contribucions teòriques sobre la poesia, que, en diversos moments, esdevenen també creació literària —amb poemes, amb aforismes i amb un assaig creatiu, amé, àgil, incisiu. La veritat és que Blasco no té pèls en la llengua i toca el moll de l'os: ¿per què al País Valencià tenim molts poetes i ens manquen teoritzadors? I precisament ell, un notable investigador de la història de la cultura, es llança a especular sobre la poesia i el fet poètic, les preocupacions i les reflexions dels poetes, llurs concomitàncies o discrepàncies; en definitiva, tot el formigueig poètic que hi ha al darrere. I així,

en parlar-nos per exemple de les reflexions poètiques d'un Keats, Allan Poe, Walt Whitman, Baudelaire, Paul Eluard, Tristan Tzara, o bé d'Eiximenis, Roís de Corella, Xènius, Riba o Foix entre els nostres, ens hi fa veure les possibles troballes i connexions entre els poetes i el que pensen. D'altra banda, entre les notes o reflexions més sucoses, en subratllaríem la dels rebentadors de la poesia, aquells qui com ara Roman Jakobson i Claude Lévi-Strauss sotmeten els poemes a una dissecció analítica —en aquest cas de tipus estructural—, i així «alcen el vel o retiren el boç» —com deia Pico della Mirandola—, rebentant l'encant «màgic», «esotèric», «criptic» de la poesia. ¿Són, per tant, els crítics, els «assagistes», els analistes del llenguatge o lingüistes, els rebentadors de la poesia? Aquesta pregunta plantejada pel mateix Blasco en un primer apartat, la resol ràpidament a continuació llançant un decidit atac contra els esmentats «rebentadors» —o desveladors— de la màgia poètica. Irònicament, Blasco, després de negar-los el pa i la sal, als analistes, acaba demanant-se si ell mateix no ingressarà dins la «fauna dels "assassins del misteri"». Per la nostra part, creiem francament que l'assaig de Blasco esdevé com una mena

d'alternativa pràctica a cavall del fet i de l'impacte de la creació poètica i la dissecció de laboratori amb els models d'anàlisi estructurals. I ell prefereix furgar en el formigueig de la poesia amb lúcides aportacions teòriques i reflexions de tipus literari, evidenciant-nos que el misteri poètic és tan preocupant que realment obliga a reflexionar, però que no cal explicar-lo perquè trencaria el misteri i en rebentaria la màgia.

Un parell de breus ressenyes esdevenen la darrera part de la revista. L'una sobre «L'Obra poètica de Joan M. Puigvert», a càrrec de Manuel Pérez i Saldanya, i l'altra, entorn de «Luis Buñuel i els àngels exterminadors» feta per Joan-Ignasi Elias. En aquesta secció, voldríem repetir allò de la manca de preocupació per la bibliografia d'alguns bons títols i noms d'autors de les comarques del Sud.

En suma, una interessant revista amb ambició i qualitat, perfectible com totes les altres, que ve a confirmar-nos tota una trajectòria de lloables inquietuds literàries que, des de fa ja algun temps, va afermant-se a les comarques del Sud del nostre País *malgré tout*.

Lluís Alpera i
Rafael Alemany Ferrer